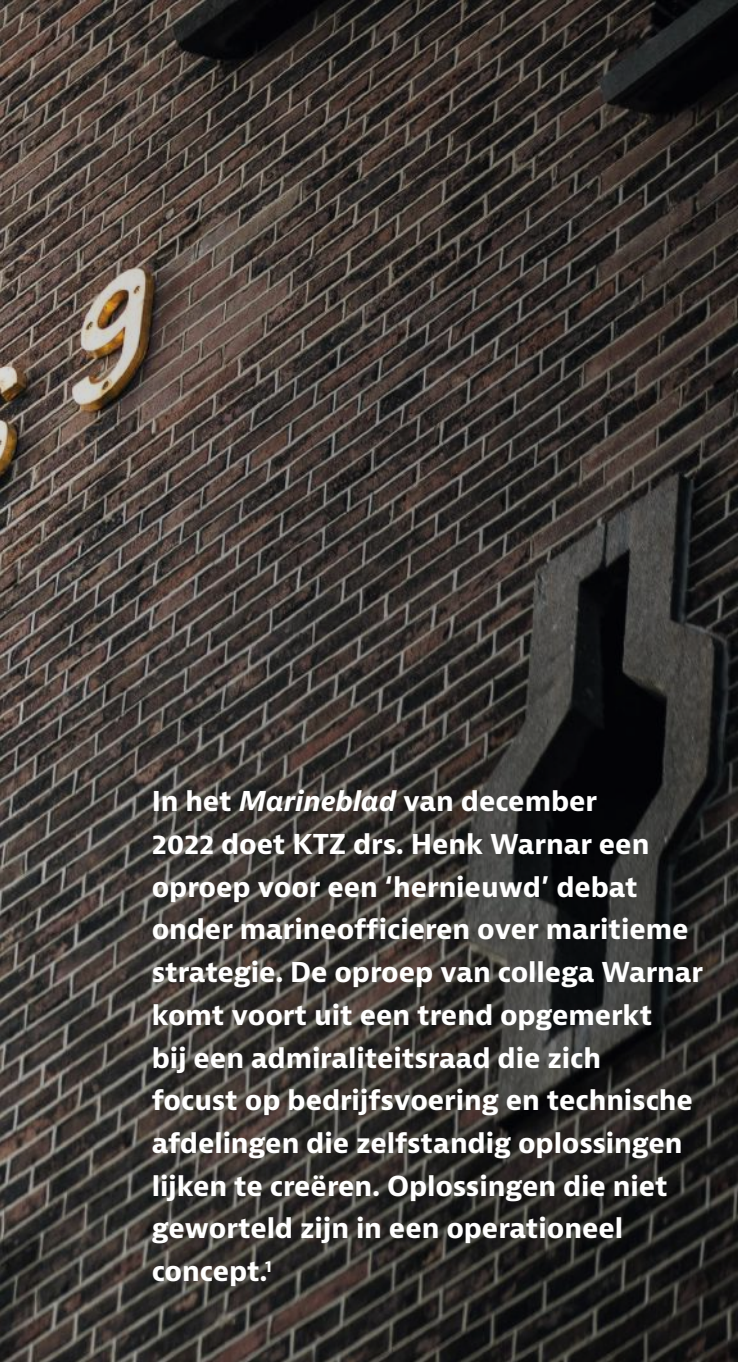

De zeepkist op, het debat hervat!

Een reactie op
'Marineofficieren van
Nederland verenigt u!'

In het *Marineblad* van december 2022 doet KTZ drs. Henk Warnar een oproep voor een 'hernieuwd' debat onder marineofficieren over maritieme strategie. De oproep van collega Warnar komt voort uit een trend opgemerkt bij een admiraliteitsraad die zich focust op bedrijfsvoering en technische afdelingen die zelfstandig oplossingen lijken te creëren. Oplossingen die niet geworteld zijn in een operationeel concept.¹

De oproep van Warnar staat niet op zichzelf. De laatste jaren is onder militair-historici een brede discussie gaande over het ontbreken en/of het verkeerde gebruik van militaire strategie bij het optreden van westerse krijgsmachten in post Koude Oorlog-operaties. Voorbeelden hiervan zijn Bosnië-Herzegovina (jaren negentig van 20ste eeuw), Afghanistan (2001-2021) en Irak (2003-2021).

Gebrek aan strategisch denken: strategisch analfabetisme

Een groot criticaster van dit fenomeen is de Britse historicus Hew Strachan. Sinds 2005 heeft hij in diverse lezingen en publicaties zijn kritiek gepresenteerd. Deze zijn gebundeld in *The Directions of War* (2013).² Kort samengevat luidt zijn verwijt dat regeringen militair optreden inzetten op basis van vage [PD] beleidsdoelen – bijvoorbeeld *war on terror* of het 'brengen van democratie' – en niet op basis van militair haalbare doelen. Hierdoor leverde de inzet van militairen niet het beoogde en/of gewenst resultaat

'[Herman] Amersfoort stelt expliciet dat ook binnen de Koninklijke Marine een vorm van strategische blindheid heerst(e)'

op. De teleurstelling over de niet behaalde doelstellingen zat dus al in de opdracht verpakt. Strachan verwijt daarbij het militair leiderschap een gebrek aan weerstand tegen deze opdrachten.³ Nu richt Strachan zijn kritiek met name op de Amerikaanse en Britse regering en krijgsmacht. Het ontbreken van een militaire strategie is echter ook van toepassing op inzet en optreden van Nederlandse troepen in de drie decennia na de koude oorlog.⁴ De Leidse hoogleraar Isabelle Duyvesteyn noemt het ontbreken van militaire strategieën in operaties een gevolg van Strategisch Analfabetisme. Militair historicus Herman Amersfoort pleit in 2016 tijdens zijn afscheid als hoogleraar aan de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) voor het opleiden van militair strategen. Doel van Amersfoort is om de periode van afwezigheid van militaire strategie in het optreden van de Nederlandse krijgsmacht sinds 1945 zo snel mogelijk te beëindigen.⁵

Amersfoort schetst een beeld van een Nederlandse krijgsmacht die na 1940 – met uitzondering van de operaties in Indonesië en Nieuw-Guinea (1945-1962) – niet over een militaire strategie beschikte.⁶ Amersfoort stelt expliciet dat ook binnen de Koninklijke Marine een vorm van strategische blindheid heerst(e). Hij haalt hierbij de woorden van de kolonel der mariniers b.d. Dick Schoonoord aan: 'De belangstelling [van de marineofficier en Admiraliteitsraad] ging meer uit naar de tactiek [sic], het optreden in vlootverbanden en de techniek van wapensystemen'.⁷ De keus van de KM om zich na de Tweede Wereldoorlog te richten - en de organisatie daarvoor in te richten - op de bestrijding van Sovjet-Russische onderzeebootdreiging op de Noord-Atlantische oceaan kan worden gezien als een strategische beslissing. Dit besluit was echter niet gebaseerd op een levendige discussie over militaire strategie. Antoinette Hofman betoogde dat deze strategie een middel was om een significante (grote) vloot te behouden en de maritieme ambities van Nederland waar te maken.⁸

Discussie over strategische binnen de marine hiërarchie gedurende het interbellum

Terug naar Warnar, die beschrijft hoe begin twintigste eeuw er binnen de belangenvereniging van marineofficieren werd gedebatteerd over 'marine-aangelegenheden die vaak een strategisch karakter hadden'.⁹ Deze discussies vonden echter ook plaats binnen de hiërarchie van de Koninklijke Marine. Zo verscheen in 1913 het boek *Inleiding tot de Maritieme Strategie en Zeetactiek* [sic] van Luitenant ter zee der eerste klasse G.J.W. Putman Cramer.¹⁰ Destijds dienende als officier instructeur bij het KIM.¹¹ Putman Cramer schreef zijn boek in een tijd dat ook in an-

LTZ1 Ing. G.J.W. Putman Cramer (collectie NIMH)

dere Europese landen verhandelingen over zeestrategie verschenen. Zo verscheen het werk van Putman Cramer twee jaar na *Some Principles of Maritime Strategy* van Julian Corbett.¹² Putman Cramer leek de tijdgeest goed aan te voelen en achtte de tijd rijp om dit redelijk lijvige boek over maritieme strategie en zeetactiek te schrijven. Geheel in de tijdgeest was Putman Cramer geïnspireerd door het werk van Alfred Thayer Mahan. De verhandeling van Putman Cramer was een onderdeel van het denken over maritieme strategie binnen de Koninklijke Marine. Dit beoogde de auteur dan ook als we zijn inleiding lezen: het onderwijzen van marineofficieren door een eerste aanzet te geven in de studie der zeevaartwetenschap.¹³

Zonder nu verder op de inhoud van Putman Cramer's werk in te gaan, geeft de uitgifte van dit boek en het gegeven dat het gebruikt werd in de officiersopleidingen een indruk van de inspanningen binnen de KM om het denken over maritieme strategie vorm te geven. Dat de ingezette koers werd vastgehouden blijkt uit de oprichting van de Hogere Marine Krijgsschool in 1918.¹⁴ De opleidingen van deze school hadden effect, want onder cursisten van die opleiding ontstond in de jaren dertig van de twintigste eeuw een uitgebreid en scherp debat met de marineleiding over de maritieme strategie ter verdediging van Java.¹⁵ Binnen de KM was er in de eerste helft van de twintigste eeuw dus ruimte voor debat tussen officieren onderling en met de marineleiding. Na de Tweede Wereldoorlog is dit debat niet teruggekeerd. De door Anselm van

'Het organiseren van een debat over maritieme strategie vraagt betrokkenheid van alle geledingen binnen de Koninklijke Marine en moet gebaseerd zijn op een open uitwisseling van inzichten van alle deelnemers'

der Peet in een boeiend artikel beschreven discussie bij de defensienota's en vlootplannen 1962-1970 (*Marineblad* 2/2023) laat tekenen zien van strategisch denken, maar de discussie ging uiteindelijk over militaire capaciteiten en niet over de verbinding met politieke doelen. En juist die verbinding tussen de politieke doelen en militaire capaciteiten is het doel van strategie.¹⁶

Hervat de discussie! Courses of action

Voor zover de historische beschouwingen over het maritiem strategisch denken van marineofficieren in de twintigste eeuw. Hoewel er weinig debat is, zijn er in de laatste tien jaar binnen Defensie, en binnen de KM in het bijzonder, ontwikkelingen die het denken over militaire strategie stimuleren. Zo is er op de NLDA een tweejarige wetenschappelijk (deeltijd) master *military strategic studies*. Marineofficieren die de Hogere Defensie Vorming (HDV) gaan volgen worden sinds een aantal jaren voorbereid op deze opleiding in de *Seapower course*. De kennis wordt dus opgebouwd. De vraag is nu hoe we het door Warnar gewenste debat over maritieme strategie in de 21ste eeuw verbreden tot buiten de collegezaal van de NLDA. Ik doe een viertal aantal suggesties voor *courses of action*.

1. Stel een lees- en luisterlijst op van boeken, artikelen en podcasts over maritiem-militaire strategie. Input voor deze lijst kan worden gegeven door docenten van het NLDA en door onderzoekers van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH). De publicaties op deze lijst moeten een mix zijn van makkelijk toegankelijke inleidingen op het onderwerp en meer gedetailleerde studies. Een voorbeeld van de eerste categorie is het in het *Marineblad* besproken 'A brief Guide to Maritime Strategy' van James R. Holmes.¹⁷ Bloemlezingen over strategie zoals de klassieker 'Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age' en 'Strategy, A History' van Lawrence Freedman zijn voor de gehele doelgroep geschikt. Het nog steeds goed leesbare en relevante 'Some Principles of Maritime Strategy' van Julian Corbett mag zeker niet op de lijst ontbreken. Voor podcasts zijn door de recente opkomst van dit medium de suggesties minder in het verleden te vinden. De podcast 'Pallas Athena' van de Faculteit Militaire Wetenschappen, de podcast van de 'War Room' van de U.S. Army War College en de 'Strategy'-podcast serie van het *Royal United Service Institute* (RUSI) zijn een drietal suggesties. Ook de strategische visies van bijvoorbeeld de Britse- en Amerikaanse marines passen op deze lijst. De lees- en luisterlijst moet dynamisch van aard zijn en blijvend geactualiseerd worden. Besprekingen van boeken, artikelen en podcasts in *Marineblad* dragen hieraan bij.
2. Organiseer debatten over maritieme strategie. Debatten stimuleren het denken over het onderwerp. Daarnaast kunnen debatten de admiraliteitsraad (AR) ondersteunen bij het formuleren van een maritiem-militaire strategie. Actieve deelname van de leden van de raad zal de inhoud van het debat versterken. En de deelnemers aan de debatten maken kennis met het denken van de AR over strategie. Deelnemers aan de *Seapower course* zouden ieder jaar als opdracht het voorbereiden van zo'n debat kunnen krijgen. Dit dwingt hen zich te verdiepen in een aspect van strategie dat

actueel en relevant is voor de KM. Met het hervatten we de debatten en de deelname van de cursisten van de *Seapower Course* en HDV continueren we een 'traditie' uit de jaren dertig van de vorige eeuw, toen er een levendige discussie werd gevoerd tussen cursisten van de hogere vorming en de toenmalige AR over maritieme strategie.

3. Een jaarlijkse essayprijs voor het beste essay over maritieme strategie daagt marinepersoneel uit deel te nemen aan het debat. Prijzen in een aantal categorieën kan de verschillende geledingen binnen de Koninklijke Marine een kans bieden hun denkbeelden te delen. Zo zou er naast een algemene categorie ook een prijs kunnen zijn voor de beste inzending van een subalterne officier en voor de beste inzending van een onderofficier. En waarom de prijs niet vernoemen naar Putman Cramer?
4. Aandacht voor strategie in de Middelbare Defensie Vorming en de opleiding tot (assistent) commandocentrale officier zorgt ervoor dat officieren en onderofficieren op de verschillende niveaus leren nadenken over strategie en wat de maritieme strategie betekent voor het functioneren op het midden- en lager management-niveau. Het geeft deze categorieën leidinggevenden inzicht in wat de implicaties zijn van hun handelen op tactisch en operationeel niveau.

Hervat het debat!

Het organiseren van een debat over maritieme strategie vraagt betrokkenheid van alle geledingen binnen de Koninklijke Marine en moet gebaseerd zijn op een open uitwisseling van inzichten van alle deelnemers, van hoog tot laag. Debatten slijpen de geest, verrijken het denken over de rol van de KM en geven richting aan het maritiem-militair optreden. De KVMO kan in de hervatting van het debat een voortrekkende en modererende rol spelen. *Marineblad* kan als spreekwoordelijke zeepkist dienen.

KLTZ drs. ing. Paul Dröge is Hoofd Bureau onderwatergevechtstechnologie DMO. In zijn vorige functie was hij chef-staf van het Maritime Warfare Centre. Hij heeft een achtergrond als commandocentraleofficier en studeerde militaire geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam.

Noten

- 1 Henk Warnar, 'Marineofficieren van Nederland verenigt ul': *Marineblad* 132-8 (2022) 38-40, aldaar 39-39.
- 2 Hew Strachan, *The Directions of War. Contemporary strategy in historical perspective* (Cambridge 2013)
- 3 *Ibidem*, 10-20.
- 4 Isabelle Duyvesteyn, Strategische Analfabetisme. De kunst van het strategische denken in moderne militaire operaties (Oratie bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar op het gebied van Strategische Studies aan de Universiteit Leiden, Leiden 2013), 9; Herman Amersfoort, Nederland, de weg kwijt. Over de teloorgang van de militaire strategie en de noodzaak van geschiedenis (Volledige en geannoteerde versie afscheidsrede 10 maart 2016) 1, 7.
- 5 Amersfoort, Nederland, de weg kwijt, 27-31.
- 6 *Ibidem*, 3.
- 7 *Ibidem*, 8.
- 8 Antoinette Hofman, "het kleine land met hoge kwaliteiten". De Koninklijke Marine en de handhaving van haar positie binnen de geallieerde onderzeebootbestrijdingstaak, 1945-1968 (Masterscriptie Universiteit van Amsterdam) 39-42. Zie ook: L. Brouwer e.a. *Tussen Vloot en Politiek. Een eeuw marinestaf 1886-1986* (Amsterdam 1986). De hoofdstukken vier en vijf geven een goed beeld van de focus op materieel en tactiek
- 9 Warnar, 39.
- 10 G.J.W. Putman Cramer, *Inleiding tot de Maritieme Strategie en Zeetactiek* (Den Helder 1913). (Geraadpleegd op 19 januari 2021). Het boek is
- 11 N.A. Woudstra, 'Honderd jaar Maritieme Strategie en Zeetactiek'; *Militaire Spectator* 182:11(2013) 480-486.
- 12 J.S. Corbett, *Some Principles of Maritime Strategy* (Londen 1911). Putman Cramer refereert niet naar het werk van Corbett, waaruit we, gezien het tijdsgewricht, kunnen opmaak dat hij het werk (nog) niet kende.
- 13 Putman Cramer, *Inleiding tot de Maritieme Strategie en Zeetactiek*, inleiding.
- 14 J. S. E. F. Budziak en R. P. F. Seijn, 'Van stafschool tot Defensie-leergangen': *Militaire Spectator* 162:6 (1993) 245-251, aldaar 246.
- 15 Jaap van Anten, *Navalisme nekt onderzeeboot. De invloed van buitenlandse zeestrategieën op de Nederlandse zeestrategie voor de defensie van Nederlands-Indië, 1912-1942* (Amsterdam 2011) 375-380.
- 16 Anselm van der Peet, 'Back to the Future?': *Marineblad* 133-2(2023) 22-29.
- 17 *Marineblad* 130-2 (2020) 12.